

Aleg. 134.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do średniej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 6. kwietnia 1892 powziął Wysoki Sejm na podstawie wniosków Komisji gospodarstwa krajowego następujące uchwały:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o szkole i folwarku Czernichowskim.

II. a) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby skoro tylko rokowania z c. k. Rządem o udzielenie subwencji na cele budowy, w wysokości połowy jej kosztów do pomyślnego skutku doprowadzone zostaną, przystąpił bezzwłocznie do przebudowania i rozszerzenia gmachu szkolnego w Czernichowie na ilość 65 uczniów, a to na podstawie odpowiednio sporządzonych planów i kosztorysów nie przekraczających sumy 60.000 zł.

b) Na koszt tej budowy przeznacza Sejm przedewszystkiem wynagrodzenie za zniesione prawo propinacyi w Czernichowie, w nominalnej kwocie 23.300 zł. i upoważnia Wydział krajowy do użycia tej kwoty.

c) Na dalsze koszty budowy przedłoży Wydział krajowy na najbliższej sesji sejmowej, wniosek o odpowiedni kredyt w granicach uchwalonej na budowę sumy.

III. Ustęp I. 1. i III. 2. etatu osób i płac grona nauczycielskiego przy krajowej średniej szkole rolniczej w Czernichowie znoszą się i brzmieć mają jak następuje:

I. Grono nauczycielskie składa się:

1. Z Dyrektora i ośmiu nauczycieli zwyczajnych (stałych), a mianowicie: z pięciu do wykładu nauk zawodowych, dwóch do wykładu nauk zasadniczych i jednego do nauk ogólnie kształcących.

III. 2. Trzech nauczycieli do wykładu nauk zawodowych utrzymuje pomieszkanie i pobiera roczną stałą płacę w kwocie 1.300 zł., dodatek aktywalny 140 zł. i dodatek pięcioletni w kwocie 200 zł., dwóch zaś przy wolnem pomieszkaniu pobiera roczną stałą płacę w kw. 1.100 zł., dodatek aktywalny 140 zł. i dodatek pięcioletni 200 zł.

IV. Na reorganizację obory Czernichowskiej, otwiera Sejm Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 2.000 zł.

V. Petycję prof. Konrada Kuhla odstepuje Sejm Wydziałowi krajowemu do ocenienia i możliwego uwzględnienia.

Pismem z d. 22. września 1892 L. 73.431 zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, że c. k. Ministerstwo rolnictwa skłonne jest przychylić się do wykonania rekonstrukcji budynku szkolnego w Czernichowie, przez przyznanie subwencji państwowej w wysokości 30.000 zł. t. j. połowy kosztów budowy, w czterech rocznych ratach, mianowicie: w r. 1893 5.000 zł., w latach 1894 i 1895 po 10.000 zł. i w r. 1896 5.000 zł.

Ponieważ warunek, od którego ziszczenia się Wysoki Sejm uczynił był zawisłem przystąpienie do rekonstrukcji budynku szkolnego w Czernichowie, został w ten sposób dopełniony, poczynił Wydział krajowy wszelkie zarządzenia celem rozpoczęcia budowy zaraz z wiosną. Budowę postanowił Wydział krajowy oddać w przedsiębiorstwo i to w ten sposób, żeby roboty murarskie i ciesielskie objął w każdym razie jeden przedsiębiorca, inne zaś roboty: szklarskie, stolarskie, ślusarskie etc., inni pojedynczo lub razem. Kierownictwo budowy powierzył Wydział krajowy p. Konradowi Kuhlowi pod naczelnym nadzorem p. Stanisława Chrzęszczewskiego kraj. starszego inżyniera melioracyjnego. Na wniosek tego ostatniego postanowił Wydział krajowy zaniechać wykonania suterren, które przeznaczono pierwotnie na pralnię i lodownię, wykucie ich w skale bowiem pociąga za sobą znaczne koszty, które Wydział krajowy uważa za stosowne obrócić na inne części budynku. Praczkarnia i lodownia znajdują pomieszczenie osobno bez powiększenia ogólnych kosztów budowy. Będzie to miało i tę dobrą stronę, która również była bardzo ważnym motywem tego zarządzenia, a mianowicie: że budynek główny uniknie możliwego zawilgocenia i wszelkich niedogodności, jakie pomieszczenie tych dwóch ubikacji za sobą pociąga.

Ze względów oszczędności usunął Wydział kraj. także projektowane pierwotnie ozdoby architektoniczne na frontowej części gmachu.

Na mocy danego mu upoważnienia wezwał p. inżynier Chrzęszczewski przedsiębiorców do podania ofert na roboty przy budowie, zachowując podział wyżej wspomniany i kładąc jako warunek, że przedsiębiorcy mają przygotowany przez dyrekcję materiał po cenie oznaczonej spożytkować do budowy. Na roboty ciesielskie i murarskie wniesiono trzy oferty, z których Wydział krajowy, na zalecenie p. inżyniera Chrzęszczewskiego, zatwierdził ofertę budowniczego p. Mayera, opiewającą na 40.276 zł. 85 ct. Na roboty zaś stolarskie, szklarskie, ślusarskie i pokostnicze razem, zatwierdził Wydział krajowy ofertę stolarza p. Otta, również przez inż. Chrzęszczewskiego ocenioną i za korzystną uznaną. Plany pierwotne doznały pewnej zmiany w myśl wniosku inż. Chrzęszczewskiego, dążącej tak do zaoszczędzenia kosztów budowy, jakoteż i do uczynienia budynku wygodniejszym i więcej celowi odpowiadającym. Zasadniczych zmian jednak żadnych nie poczyniono.

Poruszona myśl zaprowadzenia motoru celem urządzenia wodociągów, rozprowadzających wodę do miejsc w gmachu, w których jej potrzeba będzie, została zaniechana. Motor ten zamysłano także zużytkować do zaprowadzenia światła elektrycznego w zakładzie. Gdy jednak, jak nas p. inż. Chrzęszczewski w krótkiej drodze zawiadomił, wody w miejsca potrzebne dostarczyć będzie można za pomocą ręcznych pomp z mniejszym wydatkiem a z tym samym skutkiem, odstąpił Wydział krajowy od myśli zaprowadzenia motoru, a tem samem i oświetlenia elektrycznego.

Budowa została zaraz z nastaniem sposobnej do niej pory t. j. dnia 5. kwietnia, rozpoczęta i obecnie są już pod znaczniejszą część budynku fundamenta położone.

Na koszt budowy tej przeznaczył Wysoki Sejm przedewszystkiem kwotę 23.300 zł. w obligacjach propinacyjnych, pochodzących z wynagrodzenia za zniesione prawo propinacyjne, a zarazem polecił Wydziałowi krajowemu, aby na najbliższej sesji sejmowej przedłożył dalszy wniosek o odpowiedni kredyt w granicach uchwalonej na budowę sumy. Sprawa subwencji rządowej w czasie kiedy Wydział krajowy zestawiał projekt budżetu nie była jeszcze załatwioną, nie mógł więc Wydział krajowy temu poleceniu zadość uczynić. Ponieważ sprzedaż obligacji propina-

cyjnych przed ustawowym terminem dewinkulacyjnym połączona być może tylko ze stratą, a subwencya przez c. k. Rząd przyznana nie wpłynie odrazu do kasy krajowej, lecz ratami w ciągu kilku lat, przedstawi Wydział krajowy w preliminarzu na rok 1894 Wysokiemu Sejmowi wniosek przyznania całej na wykończenie budowy potrzebnej kwoty z potrąceniem kwoty 5.000 zł. w ciągu roku 1893 ze Skarbu Państwa otrzymanej z równoczesnym przeniesiem obligów propinacyjnych, fundusz szkoły czernichowskiej stanowiących, jak niemniej wszystkich rat późniejszych subwencji państwowej do funduszu krajowego. W bieżącym roku wydatki na budowę, który przed 1. stycznia 1894 ponoszone być muszą, Wydział krajowy pokryje tymczasem z dotacyi kasowej.

Oдноśnie do dalszych uchwał Wysokiego Sejmu postanowił Wydział krajowy uchwałą z d. 16. września 1892 L. 45.122 zamianować p. Konrada Kuhla i Mieczysława Piotrowskiego, nauczycielami krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie.

Zarazem w załatwieniu petycyi p. Kuhla, odstąpionej nam przez Wysoki Sejm do oceny i możliwego uwzględnienia, przyznał mu równocześnie Wydział krajowy podwyższoną płacę za czas od 1. stycznia do końca czerwca r. 1891.

Oдноśnie do uchwały Wysokiego Sejmu z d. 8. kwietnia 1892 przyznał Wydział krajowy p. D. Adamowi Prażmowskiemu dodatek osobisty w kwocie 200 zł. począwszy od dnia 1. lipca 1892 r.

Ponownie musi Wydział krajowy stwierdzić, że szkoła Czernichowska pod względem naukowym, jak również pod względem ładu i porządku między uczniami robi widoczne postępy. Pierwsze skonstatował prof. Lubomeński w swoim sprawozdaniu z egzaminu głównego w r. 1891/92 na którym fungował w charakterze delegata Wydziału krajowego, drugie stwierdziły kilkurazowe lustracje. Wydziałowi krajowemu wiadomo, że uczniowie pracują bardzo chętnie, — i że oprócz obowiązkowych nauk starają się o nabycie innych wiadomości przez czytanie książek, których biblioteka szkolna im dostarcza. Postęp w tym kierunku zawdzięczyć należy Dyrekcji gronu nauczycielskiemu i p. prefektowi Żakowskiemu, którzy nad wychowanie młodzieży sumiennie pracują, nie ograniczając się tylko na podaniu im planem przepisanych nauk.

Liczba zgłaszających się uczniów na rok 1892/3 była jeszcze większą, niż w roku minionym, a usilność, z jaką ubiegano się o uzyskanie miejsca w zakładzie i która dawała się dokładnie ocenić w licznych odwoływaniach się do Wydziału krajowego, jest dalszym dowodem tego, co w poprzednim sprawozdaniu skonstatowaliśmy, że zaufanie do tej szkoły krajowej ciągle wzrasta.

Okoliczność, iż p. Dr. Łaszczyński nie był na swojej posadzie stabilizowany, ujmowała zdaniem Wydziału krajowego Dyrektorowi powagi w obec grona profesorów i tem samem nie była bez wpływu na stosunek niektórych profesorów do Dyrekcji. Z tegoż powodu Wydział krajowy stabilizował Dra Łaszczyńskiego na posadzie Dyrektora. — Gdy zaś Kuratorya oświadczyła, że upatruje powód do niesnasek, w okoliczności, że funkcyje sekretarza Dyrekcji powierzone są jednemu z profesorów, co pośrednio nadaje mu pewną władzę nad kolegami, w organizacyi szkoły nieuzasadnioną uznał Wydział krajowy powód ten za potrzebne usunąć i tak z tego względu, jak i ze względu na wzmożenie się czynności rachunkowych i manipulacyjnych w szkole Czernichowskiej pozwala sobie przedłożyć Wysokiemu Sejmowi odrębne sprawozdanie w celu unormowania osobnego etatu rachunkowo-manipulacyjnego dla szkół wyższych rolniczych, którego jeden członek pełniący miał funkcyje sekretarza Dyrekcji.

Zarazem postanowił Wydział krajowy wydać nowy regulamin, jakoteż instrukcyę administracyjną i rachunkową. Przepisy te zostały już zredagowane, wydanie ich jednakże opóźniła

choroba a potem śmierć ś. p. Semetkowskiego, któremu Wydział krajowy, jako doświadczonemu rewidentowi instrukcyę do ocenienia powierzył.

Także okoliczność, że lekarz zakładowy miał obowiązek w zamian za dobrowolną opłatę z procentów od pensyi profesorów, leczenia ich i ich rodzin wywołała pewne nieporozumienia wśród grona profesorskiego. Chcąc i ten powód nieporozumień usunąć zwolnił Wydział krajowy profesorów od opłaty na lekarza, lekarza zaś od obowiązku leczenia profesorów.

Dekretem z d. 11. listopada 1892 L. 54087 udzieliliśmy p. Dr. Prażmowskiemu urlopu 1892 na podstawie przedłożonego świadectwa lekarskiego. Zastępstwo powierzył Wydział krajowy na czas do końca grudnia p. Janowi Sikorskiemu, asystentowi dla rolnictwa w Dublanach. Gdy jednak p. Dr. Prażmowski po wyczerpaniu urlopu przedłożył nowe świadectwo lekarskie, stwierdza jące, że powrócić do czynności swoich nie może, p. Sikorski zaś został do Dublan odwołany, powierzył Wydział krajowy po dłuższej przerwie wykładow, na wniosek Kuratoryi, zastępstwo profesora rolnictwa na r. III. Dr. Jentysowi, byłemu profesorowi szkoły dublańskiej — wykłady rolnictwa zaś na II. i I. roku nauczycielowi administracyi p. Wojciechowskiemu.

Położenie stworzone brakiem profesora rolnictwa pogorszyło się z chwilą, kiedy zachorował p. Dr. Stefczyk.

Z uznaniem musi Wydział krajowy podnieść, że tak Dyrekcya jak i grono profesorskie w tem położeniu okazało wiele gorliwości i dbałości o dobro szkoły rozbiegając pomiędzy siebie wykłady po chorych kolegach.

Na czas urlopu Dyr. Łaszczynskiego poruczyliśmy zastępstwo jego w miesiącach lipcu, sierpniu i części września 1892 naszemu adjunktowi p. Marcelemu Biało-brzeskiemu.

Po odwołaniu ks. Mateusza Jeża z posady kapelana i katechety szkoły, objął tę posadę na podstawie dekretu z d. 23. paźdz. 1892 L. 51588 ks. Władysław Jelonek, którego sumienne i gorliwe zajęcie się młodzieżą, Wydział krajowy tutaj podnosi.

Dekretem z d. 11. paźdz. 1892 L. 45859 powierzył Wydział krajowy obowiązki kasyera, rachmistrza i magazyniera p. Stanisławowi Gadomskiemu, dytaryuszowi rachunkowemu Wydziału krajowego.

Dotychczasowy kasyer p. Jan Wojna został dekretem z tegoż dnia uwolniony od obowiązków, które od lat dziesięciu z całą gorliwością i pilnością spełniał. Stabilizacya p. Wojny na prowizorycznej posadzie kasyera nie nastąpiła dotąd. Ponieważ jednak po uwolnieniu go od obowiązków wykonywanych w Czernichowie, p. Wojna pozostał bez sposobu do życia, — Wydział krajowy pozwala sobie upraszać Wysoki Sejm, aby upoważnił Wydział krajowy do zastosowania do p. Wojny przepisów obowiązującego statutu emerytalnego, według których należałoby p. Wojnie przyznać emeryturę w kwocie 320 zł. w. a., licząc po 40% od 800 zł. Odpowiedni wniosek stawia Wydział krajowy na końcu tego sprawozdania.

Przybudówka do mieszkania prof. Birkenmajera i adaptacye, na które Wysoki Sejm wstawił w budżet na r. 1892 kwotę 1000 zł. zostały dokonane w ciągu roku 1892 — te same zaś roboty od strony mieszkania Dr. Nowakowskiego, na które Wysoki Sejm uchwalił na r. 1893 również kwotę 1000 zł. zostaną w bieżącym roku dokonane.

Od dłuższego już czasu wnoszą profesorowie Trochanowski i Piotrowski zażalenia na obecne swoje mieszkania, najmowane w domach prywatnych. Są one wilgotne i zimne w wysokim stopniu i narażają mieszkających niewątpliwie na utratę zdrowia. Gdy zaś opłacane z tych mieszkań, czynsze są bardzo wysokie, Dyrekcya bowiem znajduje się w przymusowym położeniu, korzystniejszego dla funduszu krajowego zbudowanie domu, przeznaczonego na pomieszkania profesorów. Z odpowiednim wnioskiem wystąpi Wydział krajowy przy przedłożeniu projektu budżetu na r. 1894.

F o l w a r k .

Stan folwarku można po przedsięwzięciu nowego płodozmianu i po rekonstrukcyi budynków gospodarskich uważać stanowczo za pomyślny.

Wypełniając polecenie Wysokiego Sejmu zamieszczone w ustępie IV. uchwały z dn. 6. kwietnia 1892 przystąpił Wydział krajowy do zmiany obory. Cała stajnia holenderska, t. j. buhaj, ośm krów i cztery jałówki sprzedane zostały jednemu nabywcy za kwotę 2715 zł., poczem zakupiono w Patschendorf, w renomowanej stajni p. Kudielki 7 krów i 2 jałówki, za pośrednictwem zaś p. Karola Czecza oryginalnego buhaja rasy Simmenthal razem za kwotę 3445 zł. w. a. Pozostała zatem jeszcze do rozporządzenia kwota 1270 zł., za którą Dyrekcya szkoły zamierza sprowadzić w tym roku kilka sztuk oryginalnego bydła rasy Simmentahl za pośrednictwem Stowarzyszenia hodowców bydła tej rasy w Erlenbach. Korespondencya, przeprowadzona między prezydentem tego stowarzyszenia, p. Rebmannem a Dyrekcją szkoły i przedłożona Wydziałowi krajowemu, jak również referencye tego stowarzyszenia dają gwarancję, że uzupełnienie obory czernichowskiej na tej drodze dokonane, odbędzie się z korzyścią dla tej obory.

Zakupione sztuki bydła są dobre, mleczność zupełnie dostateczna, a waga urodzonych już w Czernichowie byczków, obecnie mających, jeden 7, drugi 5 miesięcy, zresztą już zakupionych, bardzo znaczna a mianowicie waży pierwszy 282 klg., drugi 201 klg.

Chów nierogacizny na folwarku czernichowskim rozwija się bardzo pomyślnie. Popyt za świniami chowu czernichowskiego wzmaga się z każdym dniem. Dochód z chlewni w marcu przekroczył już 1600 zł., a Dyrekcya spodziewa się, że do lipca dochód ten podniesie się do 2300 zł. Dyrekcya stanowczo twierdzi, że z tej gałęzi gospodarstwa, możnaby uzyskać znaczniejszy dochód, jeżeliby chlewny mogły być rozszerzone, i żąda rozszerzenia tych chlewni.

Wydział krajowy uznaje to żądanie za słuszne i stosownie do porozumienia się z Dyrekcją która w sprawozdaniu podaje wprawdzie kwotę 400 zł. jako kosztą rozszerzenia chlewni, w krótkiej drodze jednak podniosła tę kwotę na 500 zł., przedkłada Wysokiemu Sejmowi na końcu tego sprawozdania odpowiedni wniosek.

Na podstawie powyższych wywodów wnosi Wydział krajowy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- 1) Sprawozdanie Wydziału krajowego o szkole i folwarku w Czernichowie przyjmuje Sejm do wiadomości.
- 2) Byłemu kasyerowi Janowi Wojnie przyznaje Sejm roczną dotację w kwocie 320 zł.
- 3) Na rozszerzenie chlewni przyznaje Sejm kredyt w kwocie 500 zł.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkiem Księstwem krakowskiem.

Lwów dnia 21. kwietnia 1893.

Marszałek krajowy:

Sanguuszko m. p.

Sprawozdawca.

Dr. Józef Wereszczyński

Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie

Dyrekeyi krajowej szkoły rolniczej w Czernichowie
za rok szkolny 1891|92.

I.

Na miejscu naczelnem obecnego sprawozdania należy wyrazić wdzięczne uznanie dla troskliwych zabiegów Wysokiego Wydziału krajowego i ofiarności Wysokiego Sejmu, którym to najwyższym naszym Władzom zawdzięcza Instytut Czernichowski zezwolenie na budowę gmachu internatowego.

Jest to w istocie ostateczne i kulminacyjne, a oczekiwane z upragnieniem ulepszenie, po którego wykonaniu, nie już nie stanie na przeszkodzie, by szkoła nasza stanęła na równi z najlepiej urządzonymi zakładami tego rodzaju.

Dobra reputacya szkoły uprzedziła zresztą ostateczne jej urządzenie; wynika to najwyraźniej z coraz większej liczby kandydatów zgłaszających się do wpisów (zwłaszcza z Galicyi), a których w połowie tylko można pomieścić. Niemala jednak korzyść wynika stąd dla szkoły; bo łatwo jest ze znacznej liczby wybrać materiał najlepszy i najmłodszy, który się łatwo i korzystnie da poprowadzić.

W przeszłym już sprawozdaniu podniesiono liczne ulepszenia, na jakie Wysoki Sejm raczył dać swe zezwolenie, a które przyczyniły się do nadania całemu zakładowi obecnego odpowiedniego ustroju i pokaźnego wyglądu.

Wszystkie te pomyslnie zmiany jak obwałowanie Wisły, usunięcie dwóch zagród włościańskich z pośród otoczenia zakładu, wyrównanie pustkowi a i urządzenie łąki za budynkiem zakładowym, wybudowanie obszernej szopy dla narzędzi rolniczych, chlewów, dołu Goffarta, gnojownika, ostatecznie rekonstrukcy a stajen i obór — wszystkie te urządzenia, jakkolwiek nie bez znacznego nakładu przeprowadzone, przecież złożyły się na całość, która odpowiada w zupełności przeznaczeniu i wymaganiom tegoczesnej szkoły rolniczej; przynoszą one chlubę krajowi, a nadto pozwalają prowadzić gospodarstwo oszczędnie i dochodowo. W każdym więc razie pozostaje ta pociecha dla Wysokiego Sejmu, że fundusze przyznane na Szkołę Czernichowską nie zostały wydane na próżno.

II.

Frekwencya uczniów w roku szkolnym 1891/92.

1. Zgłosiło się w czasie ferij wakacyjnych na rok I. 57 kandydatów.
 - a) z tych przyjęto 36.
 - b) odmówiono przyjęcia dla braku miejsca 21.

2. Wpisano zatem z początkiem roku szkolnego

na rok	I.	.	.	.	36 uczniów
" "	II.	.	.	.	23 "
" "	III.	.	.	.	11 "
	razem	.	.	.	<u>70 uczniów.</u>

3. Z tych:	a) Religii rzymsko-katolickiej	.	.	.	64
	b) " grecko-katolickiej	.	.	.	1
	c) Innych wyznań	.	.	.	5
	Razem	.	.	.	<u>70</u>

4. Synów	a) Właściciele dóbr ziemskich	.	.	.	30
	b) " mniejszych posiadłości	.	.	.	4
	c) Dzierżawców	.	.	.	11
	d) Prywatnych oficjalistów	.	.	.	7
	e) Urzędników i różnych zajęć	.	.	.	18
	Razem	.	.	.	<u>70</u>

5. Wiek uczniów nowo wpisanych:	15 lat	1
	16 "	5
	17 "	14
	18 "	12
	19 "	4
	Razem	<u>36</u>

6. Ukończone nauki przed wstąpieniem do Zakładu:

a) prywatnego przygotowania	2
b) z ukończoną 4 kl. gimn. lub realną	18
c) " 5 " " " "	7
d) " 6 " " " "	6
e) repetentów	3
	Razem	.	.	.	<u>36</u>

7. Z tych przyjęto na rok I na podstawie:

a) ukończonej IV-ej kl. z dobrym postępem lub klas wyższych oraz repetentów	28
b) egzaminu wstępnego	8
	Razem	.	.	.	<u>36</u>

8. Ubyło w ciągu roku szkolnego:

Z roku	I. a) z powodu słabości	.	.	.	2
	b) z niedost. postępów w naukach	.	.	.	3
"	II. Z zapisanych wcale się nie zgłosił	.	.	.	1
"	III. Umarł	.	.	.	1
	Razem	.	.	.	<u>7</u>

9. Z pozostałych przystąpiło do egzaminów rocznych z końcem roku szkolnego na roku

I.	31
"	II.	.	.	.	22
"	III.	.	.	.	10
	Razem	.	.	.	<u>63</u>

10. Z 31 uczniów roku I. złożyło egzamina :	
a) z odznaczeniem	4
b) z przejściem na rok II.	15
c) do egzaminu poprawczego dopuszczono :	
α) z jednego przedmiotu	7
β) z dwóch przedmiotów	2
d) reprobowano z prawem powtarzania roku I.	3
Razem	<u>31</u>
11. Z 22 uczniów roku II. złożyło egzamina :	
a) z odznaczeniem	2
b) z przejściem na rok III.	15
c) do egz. popr. dopuszczono z jednego przedmiotu	4
d) reprobowano prawem powtarzania roku II.	1
Razem	<u>22</u>
12. Z 10-ciu uczniów roku III. złożyło egzamina roczne :	
a) z odznaczeniem	3
b) z postępem dobrym	7
Razem	<u>10</u>
13. Do egzaminu głównego przystąpili wszyscy i złożyli go :	
a) z odznaczeniem	3
b) z postępem dobrym	4
c) „ dostatecznym	3
Razem	<u>10</u>

Egzamina półroczne z przedmiotów, których wykład w tem półroczu się ukończył, odbyto w dniach 30. i 31. stycznia.

Egzamina zaś roczne odbyły się w czasie od 13. do 24. czerwca włącznie. Klasyfikację ogólną przeprowadzono w dniu 25., a egzamina główne z 10-ciu ukończonymi uczniami roku III. w dniu 27. czerwca, pod przewodnictwem Członka Wys. Wydz. kraj. JWgo Dr. Józefa Wereszynskiego i obecności Kuratora Szkoły, Delegata Wys. e. k. Rządu, Rady e. k. Namiestnictwa JWgo Kazimierza Laskowskiego, funkcyjującego przy egzaminach głównych jako komisarz rządowy.

W skład komisji egzaminacyjnej weszli: Dyrektor Dr. Władysław Łaszczyński, jako egzaminator hodowli, Prof. Mikołaj Wojciechowski jako egz. administracyi z rachunkowością gospodarską i Prof. Dr. Adam Prażmowski jako egz. rolnictwa.

Po skończonym egzaminie głównym, przywołani zostali do Kancelaryi Dyrekcyi dwaj abiturycenci Antoni Dzierżanowski i Jan Hempel, którzy przez cały czas pobytu swego w Zakładzie odznaczeni się zawsze prawdziwie wzorowem zachowaniem, stałością charakteru, wytrwałą pilnością i bez przerwy celującymi postęпами w naukach w ogóle, a w historii i literaturze polskiej w szczególności, — i egzamin główny z całości nauk zawodowych złożyli z odznaczeniem, nagrodzeni zostali w obecności JWgo Dr. Wereszynskiego i zgromadzonych członków komisji egzaminacyjną pochwałą i uznaniem przez JWgo Delegata Laskowskiego, który jako członek Kuratoryi Szkoły w myśl art. VIII. aktu fundacyjnego śp. Napoleona Jeleńskiego nagrodę z tej fundacyi w kwocie 70 zł. w. a. przyznał abiturycyentowi Antoniemu Dzierżanowskiemu, która też w dniu następnym przez członka kuratoryi JWgo Dr. Edwarda Janczewskiego temuż wypłaconą została.

Dodać tu należy, iż w bieżącym roku szkolnym weszła po raz pierwszy w życie fundacya stypendyjna śp. Napoleona Jeleńskiego, który — jak się w pozostawionym akcie fundacyj-

nym sam wyraża — „powodowany za życia patryotyczną chęcią dostarczenia możebnych środków do bogobojnego, moralnego i jak najbardziej polskiego wykształcenia wzrastających pokoleń ludowych“ — znaczną część swojego majątku na stypendya i nagrody celującym, a kończącym nauki w Szkole naszej (Czernichowskiej) uczniom testamentem przekazał.

Co do nagród, to wedle brzmienia ostatniej woli śp. fundatora — „pozostała z corocznych procentów od kapitału fundacyjnego reszta nie dzieląca się przez 200, jakoteż kwoty stypendycyjne corocznie nie rozdane, aż do wysokości 500 zł. użytymi być mają na nagrody dla wychowañców tejże szkoły rolniczej Czernichowskiej, opuszczających Zakład z celującymi postępami, a podzielone na cztery lub mniej nagród, z których pierwsza dwakroć ma być większą od następnych. Nagrody takowe służyć mają celującym uczniom przy wstępie do ich praktycznego zawodu, a mającym zaś skądinąd równe kwalifikacye, „chęć, by te nagrody dostawały się tym, którzy prawością charakteru i postępami w naukach języka i literatury polskiej się odznaczyli“.

Na mocy więc tego aktu fundacyjnego, W. W. K. rozporządzeniem swem z dnia 12. października 1891 L. 43.900 ogłosił konkurs na dwa stypendya po 200 zł., które dekretami W. W. K. z dnia 12. lutego 1892 L. 3.502 nadane zostały: Janowi Rudnickiemu celującemu uczniowi roku II. i Stefanowi Czerwińskiemu uczniowi roku I.

Rozporządzeniem zaś W. W. K. z dnia 28. marca 1892 L. 25.822 wyasygnowaną została na ręce Świetnej Kuratoryi kwota 70 zł. w. a., która też w dniu egzaminów głównych Antoniemu Dzierżanowskiemu przez JWgo Delegata Laskowskiego przyznana została.

Co do stypendyów z innych fundacyj, które uczniom tutejszej Szkoły były rozdane, to nadmienić należy, że ilość takowych dziś już wcale pokaźną liczbę przedstawia i tak pobierali:

A) Z fundacyi śp. Jana Maciąga o rocz. 300 zł.:

1. Dzierżanowski Antoni	z roku III.
2. Donhaiser Józef	„ III.
3. Danielecki Stanisław	„ II.

B) Z Fundacyi Kazimierza Prus Petryczyna o rocz. 125 zł.

4. Żurowski Michał	z roku III.
5. Mirecki Franciszek	„ III.
6. Herdegen Ludwik	„ III.
7. Drenowski Zygmunt	„ III.
8. Łempieki Zygmunt	„ III.
9. Mikułowski Wincenty	„ II.
10. Grodecki Franciszek	„ II.
11. Stasikiewicz Jan	„ I.
12. Stankiewicz Waclaw	„ I.
13. Makólski Stefan	„ II.

C) Z fundacyi Agenora hr. Gołuchowskiego o rocznych 200 zł.:

14. Rupniewski Jerzy	z roku II.

D) Z fundacyi Piotra Więclawskiego o rocznych 150 zł.:

15. Dąbrowski Edward	z roku II.
16. Petka Stanisław	„ I.

Z 70-ciu zatem wpisanych uczniów tutejszej Szkoły obdarowanych było 18-tu uczniów stypendyami rozmaitych fundacyj t. j. mniej więcej trzecia część tej liczby, która z końcem roku

szkolnego poddała się egzaminom rocznym i głównemu. Kwota zaś przez nich tytułem stypendyów pobrana przedstawia tak poważną cyfrę, jaką może żadna inna ze Szkół tego rodzaju poszczycić się nie może — wynosi ona bowiem ze stypendyów:

a) Jeleńskiego 2 po 200 zł.	400 zł.
b) Maciąga 3 po 300 zł.	900 „
c) Petryczyna 10 po 125 zł.	1.250 „
d) Gołuchowskiego 1 na 200 zł.	200 „
e) Więclawskiego 2 po 150 zł.	300 „
Razem	<u>3.050 zł.</u>

Gdy się do tego doda i tę kwotę, od której znaczna część uczniów przez W. W. K. odnośnemi rozporządzeniami w formie „Czesnego“ uwolnioną została: i tak rozp. z d. 12. lutego 1892 L. 6.241

7-miu uczniów z r. III.

12-tu „ „ II. Razem 19-tu uczniów.

rozp. z d. 10. czerwca 1892 L. 27.536

12-tu „

Razem 31 uczniów po 50 zł. 1.550 „

Otrzyma się zatem razem kwotę 4.600 zł.,

od której płaćenia uczniowie nasi dzięki wspaniałomyślności Wysokich władz zwolnieni byli. Przez wzgląd, że opłata szkolna wynosząca wraz z czesnem zaledwie kwotę 340 zł. od jednego ucznia za kompletne utrzymanie wraz z umundurowaniem, nauką, pomieszkaniem, pościelą i obsługą jest tak niską, że gdy od niej się odejmi jeszcze powyż wykazaną kwotę ze stypendyów i uwolnień od czesnego, to chyba żaden z uczniów tutejszej szkoły na brak środków do utrzymania uskarżać się nie może.

III.

Profesorowie i funkcjonaryusze kraj. Szkoły rolniczej w Czernichdwie.

1. Dyrektor Dr. Władysław Łaszczyński wykładał:

a) Zootechnikę na roku III. w półr. zim. 2 w letn. 2 godz.

b) Dem. z chown na r. III, „ „ 2 „ „ 2 „

Razem 4 w letn. 4 godz.

2. Prof. Dr. Ludwik Birkenmajer, docent Uniwersytetu Jagieł. wykładał:

a) Matematykę na roku I. w półr. zim. 4 w letn. 4 godz.

„ „ „ II. „ „ „ 2 „ „ 2 „

b) Fizykę „ „ I. „ „ „ 3 „ „ 3 „

c) Klumat. i Meteorologię „ „ II. „ „ „ — „ „ 2 „

Razem w półr. zim. 9 w letn. 11 godz.

3. Prof. Dr. Adam Prażmowski, wykładał:

a) Rolnictwo na roku II. w półr. zim. 3 w letn. 3 godz.

Dem. z rolnictwa „ „ II. „ „ „ 2 „ „ 4 „

b) Rolnictwo „ „ III. „ „ „ 3 „ „ 1 „

Demonstracye „ „ III. „ „ „ 2 „ „ 2 „

Razem w półr. zim. 10 w letn. 10 godz.

4. Prof. Konrad Kuhl wykładał:

a) Geometrię wykreślną . . .	na	I. roku	w pół. zim.	1	w letn.	—	godz.
Rysunki z Geom..	"	I. "	" " " "	2	" "	2	"
b) Mechanikę roln.	"	II. "	" " " "	2	" "	2	"
Demonstracye	"	II. "	" " " "	4	" "	4	"
c) Miernictwo	"	II. "	" " " "	—	" "	2	"
Ćwiczenia w polu	"	II. "	" " " "	—	" "	2	"
d) Budownictwo	"	III. "	" " " "	2	" "	1	"
Rysunki	"	III. "	" " " "	2	" "	—	"
e) Melioracye	"	III. "	" " " "	1	" "	1	"
Ćwiczenia	"	III. "	" " " "	—	" "	1	"
				Razem w półr. zim. 14 w letn. 15 godz.			

5. Prof. Mieczysław Piotrowski wykładał:

a) Zootechnikę	na roku	II. w półr. zim.	2	w letn.	2	godz.	
Demonstracye	" "	II. " " "	—	" "	4	"	
b) Anatomję zw.	" "	II. " " "	2	" "	—	"	
Ćwiczenia	" "	II. " " "	2	" "	—	"	
c) Mleczarstwo	" "	III. " " "	—	" "	1	"	
d) Demon. z chowu	" "	III. " " "	—	" "	2	"	
				Razem w półr. zim. 6 w letn. 9 godz.			

6. Prof. Mikołaj Wojciechowski wykładał:

a) Administracyę	na roku	III. w półr. zim.	4	w letn.	2	godz.	
Ćwiczenia	" "	III. " " "	2	" "	4	"	
b) Rachunkowość gosp.	" "	III. " " "	—	" "	1	"	
Ćwiczenia	" "	III. " " "	—	" "	2	"	
c) Ekonomję społeczną	" "	II. " " "	—	" "	2	"	
d) Praktyka gosp.	" "	III. " " "	2	" "	2	"	
				Razem w półr. zim. 8 w letn. 13 godz.			

7. Dr. Franciszek Stefczyk wykładał:

a) Język niemiecki	na roku	I. w półr. zim.	2	w letn.	2	godz.	
" "	" "	II. " " "	2	" "	2	"	
" "	" "	III. " " "	1	" "	1	"	
b) Historyę	" "	I. " " "	3	" "	2	"	
"	" "	II. " " "	2	" "	1	"	
"	" "	III. " " "	1	" "	1	"	
c) Geografię	" "	I. " " "	2	" "	1	"	
d) Ustawy agrarne	" "	III. " " "	2	" "	—	"	
e) Statystykę roln.	" "	III. " " "	—	" "	2	"	
				Razem w półr. zim. 15 w letn. 12 godz.			

8) Prof. Karol Trochanowski wykładał:

a) Chemię ogólną	na roku	I. w półr. zim.	4	w letn.	4	godz.
Demonstracye	" "	I. " " "	—	" "	4	"

b) Chemię rolniczą	na roku II.	w półr. zim.	2	w letn.	2	godz.
Demonstracye	" " II.	" " "	2	" "	4	"
c) Technologię roln.	" " III.	" " "	2	" "	2	"
Demonstracye	" " III.	" " "	2	" "	1	"
Razem w półr. zim.			12	w letn.	17	godz.

9. Prof. Dr. Leon Nowakowski wykładał :

a) Mineralogię	na roku I.	w półr. zim.	2	w letn.	2	godz.
b) Botanikę	" " I.	" " "	2	" "	2	"
Demonstracye	" " I.	" " "	2	" "	2	"
c) Zoologię	" " I.	" " "	2	" "	2	"
Demonstracye	" " I.	" " "	—	" "	1	"
d) Fizjologię roślin	" " II.	" " "	2	" "	—	"
Demonstracye	" " II.	" " "	1	" "	—	"
Razem w półr. zim.			11	w letn.	9	godz.

10. Kapelan ks. Mateusz Jez wykładał :

a) Religję	na roku I.	w półr. zim.	1	w letn.	1	godz.
"	" " II.	" " "	1	" "	1	"
"	" " III.	" " "	1	" "	1	"
b) Język polski	" " I.	" " "	3	" "	2	"
" "	" " II.	" " "	2	" "	1	"
" "	" " III.	" " "	1	" "	1	"
Razem w półr. zim.			9	w letn.	7	godz.

11. Docent Dr. Andrzej Walentowicz Prof. Uniw. Jagiel. wykładał :

Weterynaryę	na roku III.	w półr. zim.	2	w letn.	1	godz.
Demonstracye	" " III.	" " "	1	" "	1	"
Razem w półr. zim.			3	w letn.	2	godz.

12. Docent: Stanisław Remin, Nadleśniczy dóbr hr. Tenczyńskiego wykładał :

Encyklopedyę leśnictwa	na roku III.	w półr. letn.	2	godz.
Demonstracye	" " III.	" " "	1	"
Razem w półr. letn.			3	godz.

13. Docent Alojzy Rużyczka, zawiadowca ogrodów, chmielarni i uprawy wikła wykładał :

Sadownictwo	}	na roku III. w półr. zim. 1 w let. 2.
Warzywnictwo		
Chmielarstwo i o		
Uprawie wiklin		

14. Lekarz zakładu : Dr. Franciszek Michalik.

15. Prefekt internatu : Bolesław Żakowski, prowadził prócz tego Praktykę gospodarską uczniów roku I. i II. w 6 godz. tygod.

16. Kasyer zakładu : Jan Wojna.

17. Ekonom folwarku : Zygmunt Stasiniewicz.

Uwaga : Ze zmian zaszłych w ciągu roku zanotować należy :

1. Prof. Mikołaj Wojciechowski, Dyrektor kraj. niższej Szkoły roln. w Kobiernicach rozp. WWK. z dnia 20/3 1891 L. 28.715 przydzielony do tutejszej szkoły w charakterze profesora Administracji z rachunkowością wiejską.

2. Prof. Stanisław Szalay powołany został równocześnie przez WWK. do objęcia obowiązków krajowego nauczyciela wędrownego rolnictwa.

3. Dyrektor Dr. Łaszczyński otrzymał rozporządzeniem z dnia 20. maja 1892 roku L. 17.569 w maju urlop jednomiesięczny dla poratowania zdrowia — zastępstwo zaś w Dyrekcji poruczonem zostało na czas jego nieobecności Prof. Dr. Birkenmajarowi, w wykładach Prof. Piotrowskiemu.

IV.

Środki naukowe.

W pomieszczeniu środków naukowych, które dziś już wcale poważne i dla celów nauki niemal wystarczające zbiory stanowią — nie zaszła dotąd niestety żadna zmiana na lepsze. W krótkim jednak czasie spodziewać się już należy polepszenia się i pod tym względem stosunków, gdy sprawa zatwierdzenia planów rozszerzenia gmachu tutejszego i przyznania przez Wysoki Sejm i c. k. Ministerstwo rolnictwa odpowiedniej subwencji doczekały się urzeczywistnienia i z pomyślnem skutkiem załatwione zostały.

Z dość licznie nagromadzonych zbiorów naukowych jak dotąd, należycie jeszcze korzystać nie można, gdyż ani odpowiedniego miejsca na systematyczne ich zestawienie w zaopieczonych muzeach i gabinetach, ani miejsca do prowadzenia demonstracyj i ćwiczeń nie ma.

Po zbudowaniu zaś osobnego gmachu, do którego cały internat wraz z częścią gospodarską jak kuchnią, spiżarniami, magazynami, kasą i mieszkaniami Kapelana, Prefekta i Kasyera będą mogły już być przeniesione — nastąpi adaptacja dzisiejszego gmachu, w którym znajdują wygodne swe pomieszczenie przede wszystkim Sala wykładowe, Sala rekreacyjna, której brak obecnie może najdotkliwiej odczuwać się daje. Zbiory, laboratoria, muzea i biblioteka, z których ta ostatnia dziś znajduje swe pomieszczenie w pokoju przechodnim lub wedle potrzeby i na kurytarzach.

Niektóre zbiory jak hodowlany (zootechniczny), anatomii i fizjologii zwierząt, weterynaryjny, mleczarski i rybaki, mając już dość znaczną ilość okazów — jako muzea nie istnieją wcale, lecz składają swój inwentarz cały, częścią w mieszkaniu Prefekta, — częścią w zamkniętych szafach w salach wykładowych lub na kurytarzach częścią w magazynie machin lub i w nieroztworzonych dotąd pakach.

Szczegółowy opis poszczególnych zbiorów i muzeów pozostawić musimy do jednego ze sprawozdań lat późniejszych, gdy po rozszerzeniu gmachu szkolnego takowe należycie uporządkowane zostaną. Dziś zaznaczyć nam tylko wypada, uprzedzając tem samem Wysokie Władze, że zapotrzebowanie znaczniejszych nawet funduszków z naszej strony na dokompletowanie zbiorów i urządzenie założył się mających muzeum stanie się nieodzowną koniecznością.

V.

Biblioteka.

Biblioteka tutejsza stanowi bezsprzecznie w urządzeniach tutejszych ciągle jeszcze odwrotną stronę medalu. Wyznaczana corocznie dotacya na przykupno dzieł, oprawę książek i prenumeratę czasopism nie stoi w żadnym stosunku do rzeczywistych potrzeb i takowych żadną miarą zaspakajac nie może. Dotacya ta zużywana jest bowiem na zakupno przede wszystkim dzieł fachowych, które w zupełności ją pochłaniają, a i w tych działach jak np. w całej części administracji rolniczej — wedle zdania dotyczącego profesora — na wielkie jeszcze braki się napotyka.

Z czasopism prenumerowała Szkoła li tylko fachowe i to najniezbędniejsze, z których kilka otrzymywała w darze. Dotacya na opędzenie kosztów tego działu jest, mało powiedzieć, nie

wystarczającą — bo gdy się zważy odległość Czernichowa od ognisk życia naukowego — następnie i tę okoliczność, że młodzież obecna — co prawdziwą dla szkoły jest chlubą — nie zadawałnia się li tylko nauką z wykładów, lecz bardzo chętnie czas wolny poświęca studjom własnym, do czego służyć jej mają przez Profesorów polecane czasopisma i dzieła treści belletrystycznej — nie mogą ani jej kierownicy ani ona sama pożądanym odnieść korzyści w obec braków, jakie na każdym kroku się napotyka. Chociaż Szkoła tutejsza jest Szkołą średnią, nie można przecież stąd wyciągać konsekwencji, że i jej Profesorowie tylko na średnim stopniu nauki pozostać mogą — a gdy w szkołach wyższych dotacya ta $4\frac{1}{2}$ razy jest większą, to i tu koniecznością niemalby było podnieść ją do tej samej wysokości.

Szkoła tutejsza połączoną jest z internatem a rekrutująca się do niej młodzież — jakkolwiek później chętna do nauki i pracy — przychodzi tu nieoczytana i nie znająca literatury i języka rodzinnego. Należałoby jej zatem w tym kierunku prędzej może nawet jak w innym przyjsć z rychłą pomocą. Tymczasem dział belletrystyczny biblioteki naszej pochodzący wyłącznie prawie z dobrowolnych datków rodziców uczniów — jest tak szczupły, że żadną miarą zadość potrzebie czynić nie może. Dowodem, że potrzeba ta jest faktyczną i że ciągle się wzmaga, może być ta okoliczność, że uczniowie, znając ten stan rzeczy, założyli swój własny mały księgozbiorek dzieł ogólnie kształcących i treści belletrystycznej, oddając go pod opiekę Kapelana zakładu. Na te prawdziwie pocieszające objawy u młodzieży naszej wpływa bezwarunkowo ścieśnione życie internatowe, które należy podtrzymywać tą drogą zachęty, na którą szczęśliwym zbiegiem okoliczności młodzież ta, sama już weszła.

VI.

F o l w a r k.

Po uregulowaniu gospodarczego przez zaprowadzenie odpowiedniego płodozmianu i urządzenia wygodnego pomieszczenia dla inwentarzy, (o czem w poprzednim sprawozdaniu) takowe postępowało prawidłowe w oznaczonym kierunku. Kierunek ten okazał się ze wszech miar korzystnym, bo inwentarze lepiej są obecnie i taniej utrzymane niż dawniej, a przytem produkcya obronika do tyle się zwiększyła, że wystarcza na znawożenie 12 morgów zamiast 5, jak dawniej.

Otworzył się też ożywiony popyt na inwentarze rozplodowe, które rozchodzą się na całą Galicyę i przed urodzeniem jeszcze bywają zamawiane. W ciągu roku 189 $\frac{1}{2}$ sprzedano 2 buhajki — 1 tryka — 20 świnek wielkiej rasy białej angielskiej; oprócz tego odbiera kuchnia szkolna niemal co tydzień jednego tuczniaka w cenie 45—70 zł. Rozwój tej ostatniej gałęzi gospodarczej zapewnia w tutejszych warunkach największy dochód; zyczyłoby tylko należało, aby Wysoki Sejm krajowy zechciał zezwolić na powiększenie nowo zbudowanych chlewni, które nie mogą pomieścić żądanej ilości nierogacizny. Nowy ten, nieprzewidzianym popytem wywołany wydatek, opłaciłby się sownie, ile że koszta do budowy nie przyniosłyby 400 zł., dochód zaś brutto z nierogacizny w roku gospodarczym 1892/93 już około 2.300 zł. wyniesie, a mógłby jeszcze być powiększonym.

Tak wychów i utrzymanie inwentarzy jak i roboty polne dostarczały obfitego materiału dla demonstracyi, z których hodowlane prowadził Dyrektor i prof. Piotrowski, gospodarcze i rolnicze prof. Wojciechowski i Prażmowski, — praktyką zaś gospodarczą kierował na roku III. prof. Wojciechowski, na roku I. i II. prefekt Żakowski.

Z Dyrekcyi kraj. Szkoły rolniczej w Czernichowie.

Dnia 15. kwietnia 1893 r.

Dr. Łaszczyński.